

**МОНИТОРИНГ В ПРОЦЕСА НА СЪХРАНЯВАНЕ НА БЪЛГАРСКОТО СИВО ГОВЕДО ЗА ИЗЛИЗАНЕ ОТ
РИСКОВАТА ЗОНА НА РАЗВЪЖДАНЕ
MONITORING INVESTIGATIONS IN PROCESS OF KEEPING IN BULGARIAN GREY CATTLE EXIT RISK
AREA OF BREEDING**

**Янко Горинов*, Красимира Лиджи
Yanko Gorinov*, Krasimira Lidji**

Институт по животновъдни науки – Костинброд
Institute of Animal Science – Kostinbrod

*E-mail: y_gorinov@abv.bg

Резюме

Проведен е анализ на развъдния процес при Българското сиво говедо в условията на различни форми на подпомагане, съхранение и разширено възпроизводство. В проучването са включени всички животни за периода 2002-2012 г., които са под развъден контрол на Асоциацията за развъждане на местни породи говеда. Извършен е анализ на темповете на нарастване на поголовието в зависимост от схемата на подпомагане (Програма САПАРД и Мярка 214 от Програмата за развитие на селските райони). Установени са тенденциите на разпространение на Българското сиво говедо на популационно ниво. Резултатите са използвани като индикатор за състоянието на породата. Извършена е оценка на устойчивостта на политиката на управление на генетичния ресурс. Установено е, че породата Българско сиво говедо е изведена от рисковата зона на развъждане и с поголовие от 2127 броя (2012 г.) се причислява към защитените (maintained) породи. Схемата на подпомагане по Програма САПАРД осигурява по-добри условия за нарастване на поголовието, особено след втората година от прилагането. Увеличение на поголовието и ареала на разпространение в развъдната област Родопи създава предпоставки за формиране на нова развъдна област, обхващаща района на запад от р. Места.

Abstract

Conducted an analysis of the breeding process in Bulgarian gray cattle in a variety of forms of assistance, storage and expanded reproduction. The study included all animals for the period 2002-2012 years, which are under control of breeding Association for Breeding Native Cattle Breeds. An analysis of the growth rates of herds according to the scheme (SAPARD and Measure 214 from the Program for Rural Areas) was conducted. There have been trends in the distribution of the Bulgarian gray cattle population level. The results are used as an indicator of the state of the breed. Assessment of sustainability policy management of genetic resources was done. It was found that Bulgarian Grey cattle breed is derived from the risk zone of breeding herd and the number of 2127 (2012) belongs to the protected (maintained) breeds. Support schemes under the "SAPARD" provides better conditions for the growth of herds, especially after the second year of implementation. Increase of the range of a herd and spread to the breeding area "Rodopi" provides opportunity to form a new breeding area covering the area west of the river Mesta.

Ключови думи: Българско сиво говедо, развъдна структура, целеви плащания.

Key words: Bulgarian grey cattle, breeding structure, special subsidy.

ВЪВЕДЕНИЕ

Управлението на генетичните ресурси в малки популации, обвързани с елементи на производствена дейност за местното население, играе важна роля за дребните животновъдни стопанства в опазването на специфичните животински популации (CGRFA, 2012). Този принцип на работа позволява развитието на местни производствени системи, поддържането и опазването

на биологичното разнообразие в отделните местни породи (FAO/WAAP, 2008). Използването на дребни животновъдни структури е сполучлива форма на управление и решаване на конкретни нужди по отношение на капацитета на отделната порода, управление на взаимовръзката наследственост-средови фактори и формиране на добре адаптирани към местните условия популации животни (FAO, 2010;

2012). На тази основа в страната ни се извършва постоянен мониторинг и направляване на развъдния процес при местните популации (Gorinov, 2004; 2012).

Целта на настоящото изследване е анализ на развъдния процес при различни форми на подпомагане, съхранение и разширено възпроизводство на Българското сиво говедо.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

В проучването са включени всички животни Българско сиво говедо за периода 2005-2012 г. (Razvadni knigi Balgarsko sivo govedo, 2008-2010; 2011-2012)). За постигане на поставената цел бяха използвани различни по характер методи на изследване. Прилага се класическият метод на чистопородно развъждане с разширено възпроизводство, съчетано с породоподдържащ отбор (Инструкция за водене на развъдна работа при съхраняване на местни (автохтонни) породи в България (Instruksia 2003).

Извършен е анализ на темповете на изменение на поголовото на популацията. Проучена е динамиката на увеличаване на животните по развъдни области и възможностите за управление на развъдния процес при съхранение на цялото генетично вариране на популацията. Анализирано е влиянието на подпомагане по предприєдинителната Програма САПАРД и утвърдената Програмата за развитие на селските райони – Мярка 214.

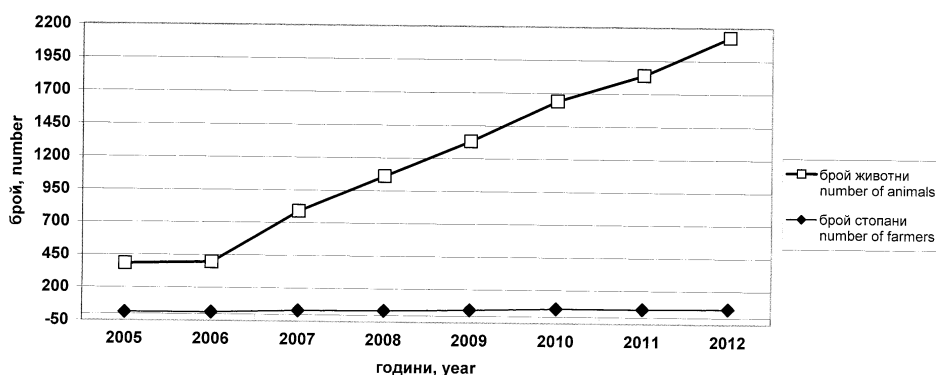
РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Темповете на изменение на поголовието са посочени на фиг. 1. Управлението на развъдния процес в популацията е осигурило стабилен растеж на броя на животните – от 384 (2005 г.) до 2127 броя (2012 г.). Този постоянен темп на нарастване се дължи, от една страна, на провежданата развъдна дейност от неправителствената организация АРМПГ и, от друга, на различните

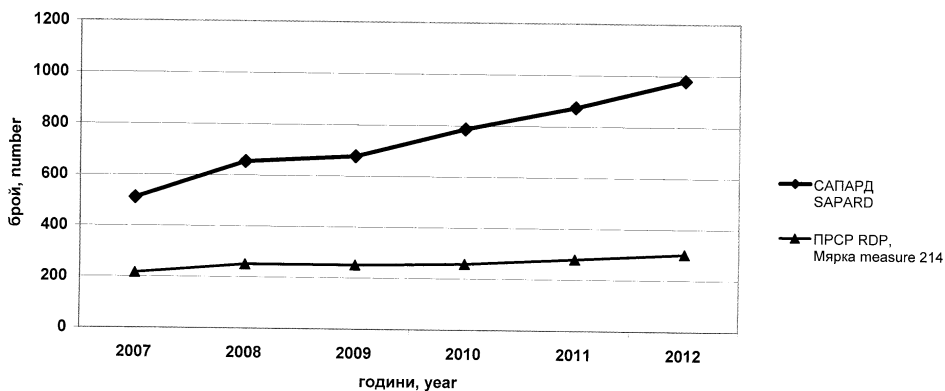
схеми на подпомагане отглеждането на животните. Популацията е изведена от рисковата зона на развъждане. Мотивацията за отглеждане на Българско сиво говедо идва и от факта, че в ареала на разпространение на породата тази дейност осигурява поминък на населението. Ограничение в този процес е единствено малкият брой животни, въпреки продължаващите издирвателни дейности. За 7-годишен период регистрираните земеделски производители, членове на организацията, нарастват 5 пъти.

Влиянието на двете програми за подпомагане процеса на съхранение е посочено на фиг. 2. Анализът на получените резултати показва, че броят на животните, подпомагани по правилата на предприєдинителната Програма САПАРД, нарастват с 2 пъти по-високи темпове от тези, подпомагани по Програмата за развитие на селските райони. Схемата за подпомагане по Програма САПАРД осигурява средства за отглеждане на всички женски приплоди в стадата, което позволява максимални възможности за разширено възпроизводство. Тези резултати се потвърждават и от графиката, на която темповете на нарастване са постоянни и високи след втората година от действие на тази схема на подпомагане.

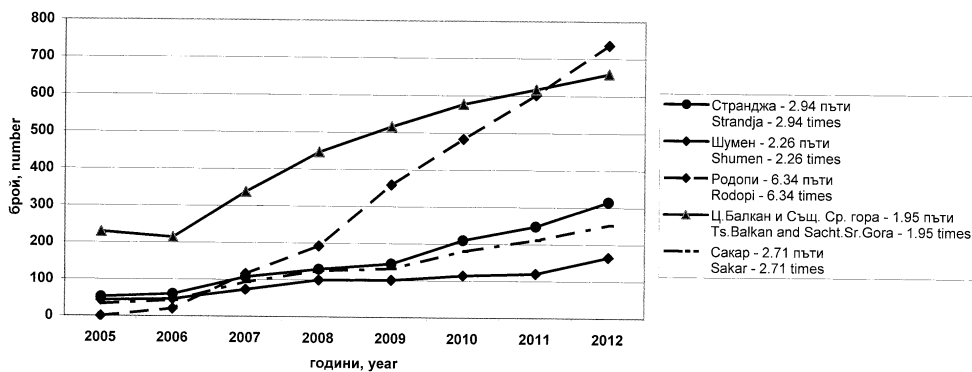
Посочените темпове на нарастване по развъдни области още по-добре илюстрират влиянието на Програма САПАРД върху нарастване на поголовието на популацията (фиг. 3). Увеличаването на поголовието на животните в развъдната област Родопи е с най-високи темпове, следвана от района на Централен Балкан и Същинска Средна гора. Това са първите развъдни територии, в които почти всички стопани са обхванати за подпомагане по Програма САПАРД. Наред с нарастване на поголовието в развъдната област Родопи се наблюдава заемане и на нови територии в планинските части на страната на запад от р. Места до границата със Сърбия и Македония. Този процес

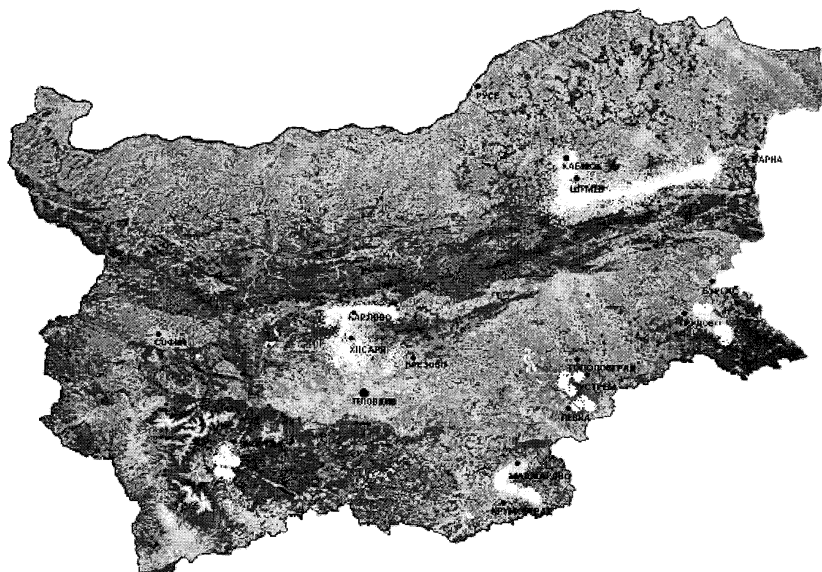
Фиг. 1. Нарастване на поголовието на Българско сиво говедо в условията на направляван развъден процес
 Fig. 1. Increasing the total number Bulgarian grey cattle in a guided breeding process

Фиг. 2. Влияние на схемите за подпомагане върху темповете на увеличаване на поголовието
 Fig. 2. Influence of support schemes on the rate of increase in herd

Фиг. 3. Темпове на нарастване на поголовието по развъдни области
 Fig. 3. Growth rates of the population by the breeding areas

Фиг. 4. Разположение in situ на Българското сиво говедо
 Fig. 4. Location in situ of Bulgarian grey cattle

провокира в следващите години след стабилизиране на развъдния процес да се формира нова развъдна област. Тази дейност ще подпомогне съхранението на вариабилитета на генетичния ресурс на Българското сиво говедо в целия диапазон на проявление. Провеждането на *in situ* отглеждане позволява популацията да се приспособява и да се развива в естествените условия на обитаване (фиг. 4). Наличието на развъдна асоциация, под чието наблюдение е породата, и национално приетата развъдна програма дават възможност Българското сиво говедо с поголовие от 2127 броя (2012 г.) да бъде причислено към защитените (maintained) породи.

ИЗВОДИ

1. Породата Българско сиво говедо е изведена от рисковата зона на развъждане и с поголовие от 2127 броя (2012 г.) се причислява към защитените (maintained) породи.
2. Схемата на подпомагане по Програма САПАРД осигурява по-добри условия за нарастване на поголовието, особено след втората година от прилагането.
3. Увеличението на поголовието и ареала на разпространение в развъдната област Родопи създава предпоставки за формиране на нова развъдна област, обхващаща района на запад от р. Места.

LITERATURA

- Gorinov, Y., 2004. Razvadna programa za sahranenie na Balgarskoto sivo govedo. V kn. Razvadni programi, sbornik. Asotsiatsia za razvazhdane na mestni avtohtonni porodi v Bulgaria. FBZ Bioselena, 40-57.
- Gorinov, Y., 2012. Razvadni programi za Balgarsko sivo govedo i Rodopsko kasorogo govedo. Sbornik. Vtoro preraboteno i dopalнено издание. Asotsiatsia za razvazhdane na mestni porodi goveda. Izdatelstvo: NIBA Konsult, 9-52. ISBN-978-954-451-032-9, Sofia.

Instruktsia za vodene na razvadna rabota pri sahranyavane na mestni (avtohtonni) porodi v Bulgaria, 2003. MZG, IASRZh, ISBN-945-98887-42-1, Sofia.

Razvadni knigi Balgarsko sivo govedo, 2008-2010. Asotsiatsia za razvazhdane na mestni avtohtonni porodi v Bulgaria, Karlovo.

Razvadni knigi Balgarsko sivo govedo, 2011-2012. Asotsiatsia za razvazhdane na mestni porodi goveda, Sofia.

CGRFA (Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture), 2012. Roles of small-scale livestock keepers in the conservation and sustainable use of animal genetic resources. Study 50: Threats to animal genetic resources – their relevance, importance and opportunities to decrease their impact. Seventh Session of the Intergovernmental Technical Working Group on Animal Genetic Resources for Food and Agriculture, Rome, 24-26 October, 2012.

FAO, 2010. Breeding strategies for sustainable management of Animal Genetic Resources. FAO Animal Production and Health Guidelines. No 3, Rome, ISBN 978-92-5-106391-0.

FAO, 2012. Phenotypic characterization of animal genetic resources. FAO Animal Production and Health Guidelines No 11, Rome, ISBN 978-92-5-107199-1.

FAO/WAAP, 2008. Production environment descriptors for animal genetic resources. Report of the FAO/WAAP Workshop held in Capralola, Italy, 6-8 May 2008, edited by D. Pilling, B. Rischkowsky & B. Scherf. Rome (available at <http://dad.fao.org/cgi-bin/getblob.cgi?sid=1,593>).

*Статията е приета на 12.12.2012 г.
Рецензент – проф. д-сн Цонка Пеева
E-mail: tzonkapeeva@abv.bg*